

16. Okoń W., Słownik pedagogiczny, Państwowe Wydawnictwo Naukowe. – Warszawa, 1975. – 187 s.

17. Okoń W., Kształcenie nauczycieli w Polsce - stan i kierunki przebudowy, Państw. Wydaw. Naukowe. – Warszawa, Kraków, 1988. – 97 s.

18. Pęcherski M., System oświatowy w Polsce Ludowej na tle porównawczym, Zakład Narodowy im. Ossolińskich. – Wrocław, 1981. – 187 s.

19. Raport o stanie oświaty w PRL, Państwowe Wydawnictwo Naukowe. – Warszawa, 1973. – 132 s.

20. Ratajczak Z., Przemiany w doskonaleniu nauczycieli w okresie 40-lecia /1945-1985/ (w:) Kształcenie i doskonalenie nauczycieli w 40-leciu PRL, red. E. Staszyński, IKN. – Warszawa, 1987. – 87 s.

21. Tymowski J., Studia zaoczne w Polsce Ludowej, (w:) Szkolnictwo wyższe i praca zawodowa w Republice

Federalnej Niemiec i w Polsce Ludowej: materiały z seminarium, t. 1, red. A. Buttler, J. Kluczyński, U. Teichler, Państw. Wydaw. Naukowe. – Warszawa, Łódź, 1984. – 89 s.

22. Wagner, B., Strategia wychowawcza w PRL, Wydawnictwo Neriton. – Warszawa, 2009. – 187 s/

#### INFORMACJA O AUTORZE

**Vladimir Petrov** – Doktorant na Wydziale Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy.

**Zainteresowania naukowe:** organizacja samodzielnej pracy studentów, ustawiczne kształcenie w ciągu całego życia.

УДК 373.5.091.12.011.3-051:78

**ПУХАЛЬСЬКИЙ Тарас Дмитрович** – асистент кафедри музичного мистецтва, Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, e-mail: [taraspuhalskiy@gmail.com](mailto:taraspuhalskiy@gmail.com)

### ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧИТЕЛЯ МУЗИКИ: АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ

**Постановка та обґрунтування актуальності проблеми.** Реформа вищої освіти, її модернізація та перехід на компетентнісну форму ставить нові вимоги до науково-методичного забезпечення підготовки фахівців. У галузі музичного мистецтва цей процес тривалий, ускладнений усталеними багаторічними традиціями підготовки майбутніх учителів музики, які поступово втрачають свою ефективність у сучасних освітніх умовах. Компетентнісний підхід зарекомендував себе у різних галузях освіти як ефективний засіб формування фахівця нового взірця, викликавши цим великий інтерес науковців у сфері підготовки педагогів-музикантів. Проте наукове вивчення процесу формування професійної компетентності майбутніх учителів музики із-за складності та специфічності цієї професії не втрачає своєї актуальності в сучасних умовах.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Науковим підґрунтям нашого дослідження у вивченні проблеми професійної компетентності стали праці Ю.Афанасьєва, В.Введенського, О.Власової, Е.Зеєра, І.Зязюна, Н.Кузьміної, А.Маркової, Н.Нечаєва, А.Новикова, А.Орлова, Дж.Равена, В.Синенка, В.Сластьоніна, В.Стрельнікова, А.Хуторського та ін.. Дослідженням професійної підготовки учителів мистецького спрямування, зокрема музичного мистецтва, присвятили свої роботи

Л.Арчажникова, Б.Асаф'єв, А.Брилін, Н.Ветлугіна, Н.Гродзенська, Л.Масол, В.Медушевський, О.Олексюк, Г.Падалка, О.Ростовський, О.Рудницька, Б.Теплов, Г.Ципін, В.Шацька, С.Шип, О.Щолокова, Б.Яворський та ін.

На сучасному етапі наукові дослідження компетентності учителя музики віддзеркалені у роботах М.Михаськової, Н.Мурованої, І.Полубояриної, С.Світайло та ін.. Особливу увагу науковці приділяють дослідженням компетентнісного підходу у професійній підготовці та формуванню окремих сфер компетентності майбутніх учителів музики: музичної, музично-естетичної, мистецької, методичної, комунікативної, виконавської тощо (Е.Валіт, О.Горбенко, Т.Пляченко, С.Проворова, Л.Пушкар, Т.Совік, Н.Цюлюпа, Ши Цзюнь-бо, Н.Юдзіонок та ін.). Попри високий інтерес науковців до вивчення професійної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва, існує низка проблем, зумовлені особливостями, вимагають свого розв'язання.

У цій статті ми ставимо за мету проаналізувати сутність поняття професійної компетентності майбутнього вчителя музики.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Вивчення психолого-педагогічної літератури виявило неоднозначність наукового тлумачення професійної компетентності учителя.

Ми виділили два напрями наукових поглядів.

Прихильники першого тлумачать компетентність учителя як вузьку спеціальну підготовку, яка наперед забезпечує студента знаннями, вміннями, навичками та досвідом їх застосування (Ю.Афанасьєв, В.Введенський, Е.Зеєр, І.Зязун, Н.Нечаєв, А.Новиков, Дж.Равен, В.Стрельников та ін.).

Дж. Равен у розробленій концепції компетентності людини наголошує на необхідності здійснення нею широкого кола вмінь та якостей. Узагальнивши пропонувані дослідником якості, можемо стверджувати, що основою для професійної діяльності учителя є самостійна, кваліфікована, відповідальна і самокритична праця (дія), а також комунікабельність.

До професійної компетентності педагога В. Введенський включає комунікативну, інформативну, регулятивну, інтелектуально-педагогічну та операційну компетентність, вважаючи, що професійна компетентність учителя не зводиться до набору знань, умінь, а визначає необхідність і ефективність їх застосування в реальній освітній практиці [2, с. 51–55]. Такої ж думки дотримується В.Стрельников, вказуючи на те, що компетентність у педагогічній діяльності це насамперед знання навчально-виховного процесу та вміння застосовувати їх у своїй повсякденній практичній роботі. Дослідники стверджують, що професійна компетентність учителя – це не просто зв'язок теоретичної і практичної підготовки, а знання в дії, яке здійснюється і вдосконалюється за допомогою інструментів саморегуляції та самоаналізу.

Е.Зеєр також вважає професійну компетентність сукупністю професійних знань, вмінь, а також способів виконання продуктивної професійної діяльності. Ю.Афанасьєв доповнює це твердження наявністю та активним використанням сукупності функцій та відповідальностей у професійній діяльності учителя. А.Новиков розглядає професійну компетентність як перехід від знань до дій, де переважає досвід та сформовані вміння. «Компетентність – це самостійно реалізоване вміння до практичної діяльності, вирішення життєвих проблем, засноване на набутому навчальному та життєвому досвіді, його цінностях» [8, с. 63].

На думку Н.Нечаєва, суть компетентності – це «досконале знання своєї справи, сутності виконаної роботи, складних зв'язків, явищ і процесів, можливих способів та засобів досягання поставлених цілей» [7, с. 5]. І.Зязун, трактує зміст професійної компетентності учителя як обізнаність у навчальній дисципліні, методиці її викладання, психолого-педагогічній підготовці. Важливим аспектом підготовки учителя є

комплексність усіх знань і вмінь, що використовується для розв'язання педагогічних ситуацій, виконання завдань та досягання педагогічної мети.

Отже, прихильники такого наукового підходу компетентним вважають такого учителя, який відповідально та якісно здійснює свою професійну діяльність, володіє знаннями і вміннями, нерозривно поєднаними з практичним досвідом, створює та розв'язує проблемні ситуації, ставить цілі та досягає їх.

Характерною особливістю наукових досліджень другого напрямку, до яких схилиємось і ми, є більш широке розуміння професійної компетентності учителя, яке ґрунтується на єдності високого рівня володіння професійною діяльністю та особистісних якостей педагога (О. Власова, Н. Кузьміна, А.Маркова, А. Орлов, В.Синенко, В.Сластьонін, А.Хуторський та ін.). Прихильники такого наукового погляду згодні в тому, що успіх педагогічної діяльності рівною мірою залежить від професійних і особистісних якостей спеціаліста.

За визначенням В.О.Сластьоніна, професійна компетентність – це інтегральна характеристика ділових і особистісних якостей фахівця, що відзеркалює не тільки рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для здійснення мети такої діяльності, а також його моральну позицію [11, с. 160]. У професійно-педагогічному сенсі компетентність означатиме інтегральну єдність знань, умінь, навичок, досвіду з особистісними якостями педагога, вкрай важливими для його професійної діяльності.

На думку А.Маркової, системними характеристиками професійної компетентності вчителя є мотивація, особистісні якості, педагогічна самосвідомість, індивідуальний стиль, креативність тощо. Н.Кузьміна, досліджуючи проблему компетентісного підходу, трактує професійну компетентність вчителя як сукупність умінь педагога, необхідних для розв'язання окреслених завдань, та його здатність перетворювати свою спеціальність у засіб формування особистості учня. Дослідниця виділяє п'ять складових професійної компетентності учителя: спеціальна і професійна компетентність з предмета, що викладається; методична компетентність щодо способів формування знань та вмінь учнів; соціально-психологічна компетентність у межах процесу спілкування; диференційно-психологічна компетентність у сфері мотивів і здібностей учнів; аутопсихологічна компетентність у сфері достоїнств і недоліків власної діяльності та особистості [4, с. 60].

Важливо, що А.Маркова та Н.Кузьміна, досліджуючи сутність професійної компетентності, окрім діяльнісного та комунікативного елементів діяльності вчителя,

вказують на важливість його особистісної складової, яка певною мірою може визначати продуктивність організованого ним навчально-виховного процесу.

В.Синенко трактує професійну компетентність педагога як інтеграцію високого рівня професійних знань, умінь і навичок учителя, його особистісних якостей, що реалізуються в його діяльності, результатом якої виступає рівень освіченості та вихованості учнів. А.Орлов окрім професійних і особистісних якостей, включає до професійної компетентності етичні установки та ерудицію, засновані на системі удосконалених практично-розумових дій та соціокультурних цінностей. О.Власова стверджує, що педагогічна праця вимагає від учителя наявності таких психологічних якостей, які в поєднанні з професійними знаннями і вміннями дають можливість педагогу діяти самостійно та продуктивно [3, с. 313].

А.Хуторський розглядає компетентність як сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знання, вміння, навички, здібності, ціннісні орієнтації) і готовність до їх застосування в професійній діяльності. Акцентуючи на тому, що компетентність визначається лише в дії, він вважає професійну компетентність якісним показником володіння спеціалістом усіма професійними компетенціями, кожна з яких передбачає певну сукупність знань, умінь, якостей, здібностей і досвіду їх застосування.

З цього ми висновуємо, що професійна компетентність учителя є складною системою взаємозв'язків особистісних якостей та психологічних особливостей з набутим багажем знань, умінь, навичок, досвіду професійної діяльності відповідно до суспільних вимог та ціннісними орієнтаціями, мотивами, прагненням до самовдосконалення.

Відтак для забезпечення високопродуктивного навчального процесу педагогу потрібний набагато більший арсенал компетентностей, ніж комплекс внутрішньооб'єктивних знань, умінь і навичок.

Особливістю професійної компетентності є її комплексність та інтегративний характер, що виявляється у нерозривній системі взаємодій професійних компетенцій між собою, усіх професійно значущих якостей особистості педагога, а також акмеологічні складові його професійного зростання. Складність організації структурних компонентів, компетенцій, їх взаємопов'язаність залежатиме в першу чергу від специфіки професійної діяльності вчителя, зокрема вчителя музики, її змісту, мети і засобів.

У наукових дослідженнях з цього питання широко використовується метод професіограм. Професіограма як аналіз педагогічної діяльності учителя і сукупність професійних вимог до нього моделює майбутнього спеціаліста та дозволяє

правильно організувати процес його підготовки у навчальних закладах. Будеться вона переважно на двох основних блоках якостей особистості та вимог до психолого-педагогічної підготовки, які охоплюють велику кількість особливостей професії. Виходячи з нашого дослідження, такий перелік має узагальнювальний характер педагогічної діяльності загалом, але із врахуванням специфіки професійної діяльності учителя музики дає можливість конкретизувати її сутність, а відтак і сутність професійної компетентності. За професіографічними дослідженнями (Ю.Алієва, С.Анічкіна, Є.Антипової, Л.Арчажнікової, Л.Безбородової, М.Болдирєвої, В.Сластьоніного, Г.Падалки, Б.Рождественського та ін.) можна виділити такі професійно важливі характеристики вчителя музики: загальнокультурні, музично-педагогічні, музично-теоретичні, музично-психологічні, естетико-теоретичні, методичні, музично-виконавські (вокальні, інструментальні, диригентсько-хорові) знання, вміння і навички; особистісні якості (артистизм, музичність, інтуїція, любов до музики і дітей, естетика зовнішнього вигляду та поведінки, культура мовлення, художньо-естетичний кругозір, мотиви, ставлення, прагнення, самореалізація та саморозвиток); особистісні здібності (дидактичні, комунікативні, організаційні, конструктивні, гностичні, прогностичні, перцептивні, креативні, експресивні). Відповідність професії вчителя музики повинна оцінюватися за здатністю до: відбору музичного репертуару, розробки планів уроків і позакласних форм роботи; емоційної впливовості, володіння мовною інтонаційною палітрою, мімікою, жестами; організації різних видів учнівської діяльності, вмінням викликати інтерес до мистецтва, об'єднання учнів засобами колективних форм роботи і спрямування їх інтересів на досягнення визначених цілей; спілкування та співпраці з учнями; пізнання специфіки організації музично-естетичного виховання школярів; пояснення, передача знань, навчання; педагогічне передбачення, прогнозування результатів взаємодії з учнями; творчості, імпровізації; проникання у внутрішній світ учня, емпатії [1, с. 53-54]. Узагальнюючи думки науковців та враховуючи широкий спектр професіографічних вимог до підготовки педагога, а особливо учителя музики, його особистісних якостей та психологічних особливостей, ми дійшли висновку, що відповідність професіографічним вимогам діяльності учителя музики передбачає, в першу чергу, його сформовану професійну компетентність.

Важливою складовою нашого дослідження у галузі професійної компетентності учителя музики є аналіз наукових джерел, пов'язаних зі специфікою його діяльності, що дає можливість констатувати складність та своєрідність процесу

підготовки майбутніх учителів музичних спеціальностей, яка полягає у художньо-естетичному та музично-просвітницькому характері діяльності, формуванні духовної культури та ціннісних орієнтацій особистості, образності навчального матеріалу та особливостях його сприймання, залежності результату від внутрішньо-особистісних якостей, здібностей, переконань, емоційно-вольової сфери тощо.

Г.Падалка з цього приводу наголошує на «нерозривному зв'язку між розширенням мистецької обізнаності і розвитком емоційної культури особистості» [9, с. 38]. Першочергове завдання учителя мистецтва – домогтися емоційного переживання творів мистецтва учнями. Передача учителем власних знань, умінь, досвіду не зможе замінити учням запасу художньо-естетичних вражень сприймання творів мистецтва, досвіду інтелектуально-емоційного усвідомлення образного змісту, здатності до художніх роздумів і почуттів. Важливим аспектом професійної компетентності учителя музичного мистецтва є розвиток духовної сфери учнів. Окрім музичної, учитель засобами музичного мистецтва формує в учнів загальнокультурні, мистецькі, художні, естетичні компетентності. Отже, однією зі сторін професійної діяльності учителя музики є керівництво процесом набуття цілої низки компетентностей учнями та створення відповідних умов для цього. На наш погляд, це значно актуалізує проблему професійної підготовки майбутніх учителів музики та підвищує вимоги до процесу формування його професійної компетентності.

За науковими джерелами, у компетентного учителя музики, окрім сформованого комплексу професійних знань, умінь і навичок, наявні ще й такі характеристики: досвід музично-практичної та освітньої діяльності (О.Горбенко, Т.Пляченко, Є.Проворова, Н.Юдзіонюк); готовність до професійної діяльності (Е.Валіт, І.Полубоярина, С.Світайло, Н.Цюлюпа); мотивація і особистісні якості (Е.Валіт, О.Горбенко, Є.Проворова, Н.Мурована); самостійність у розв'язанні професійних завдань (Л.Пушкар); здатність до самовдосконалення (Ши Цзюнь-бо, Н.Цюлюпа); здатність до усвідомлення художньо-образного змісту музичних творів (О.Горбенко); особистісне ставлення до предмета діяльності (Л.Пушкар); здатність до музично-педагогічної творчості (Ши Цзюнь-бо); відповідність соціальним вимогам (М.Михаськова, Н.Цюлюпа); освіченість як результат професійної підготовки (Н.Юдзіонюк); спрямованість на здійснення музично-естетичного виховання (І.Полубоярина, Т.Совік).

Досліджуючи компетентність учителя музики, І.Полубоярина висловлює думку, що професійність і професійна компетентність

виявляються у реалізації основних функцій його діяльності: цілепокладальної, інформаційної, розвивальної, стимулювальної, орієнтувальної, конструктивної, організаційної, комунікативної, гностичної [10, с. 9]. Виконання учителем кожної функції передбачає наявність сформованої системи професійних знань, вмінь і якостей. Професійна компетентність учителя музики, на її думку, виявляється через готовність до творчої педагогічної діяльності.

Процес підвищення професійної компетентності учителя музики Н.Мурована розглядає як розвиток таких професійних компетенцій: ключових (інформаційних, регулятивних, комунікативних), операційних та інтелектуально-педагогічних [6, с. 9]. У дослідженнях М.Михаськової та С.Світайло розмежовано синонімічні поняття професійної та фахової компетентності через широту діяльності. Фахова компетентність охарактеризована як більш вузьке коло питань трудової діяльності учителя музики, її окрему сферу. Натомість професійна компетентність охоплює усі сфери професійної діяльності учителя музики [5; 12]. На наш погляд, саме в цьому полягає відмінність професійної діяльності учителів музики в загальноосвітніх школах, де учитель має володіти широким колом професійних компетентностей, та спеціалізованих музичних закладах, де викладач працює здебільшого в межах конкретного фаху.

Деякі наукові позиції щодо поняття професійної компетентності мають акмеологічний характер, що виявляється у цілеспрямованому особистісному вдосконаленні та професійному розвитку. Бути компетентним для учителя музики означає бути в постійному русі, в курсі мистецького життя, ефективно впроваджувати результати власної дослідницької діяльності. Інтегральний характер професійної компетентності виявляється через інтеграцію комплексу загальних та спеціальних знань, умінь, навичок із особистісними якостями, здібностями, прагненнями, мотивами, психологічними особливостями учителя музики. Першочергово він виявляється в професійній індивідуальності та унікальності кожного майбутнього учителя музики, що також обґрунтовує важливість індивідуального та особистісно орієнтованого підходу у процесі його підготовки. На професійній компетентності учителя музики відбивається також інтегральний характер самого музичного мистецтва як сфери і засобу здійснення професійної діяльності. На соціально обумовлений характер професійної компетентності учителя музики вказує рівень затребуваності суспільства до його професійної діяльності, залежності її змісту від потреб сучасного світу та загальнолюдських художньо-естетичних цінностей, рівня соціальної та духовної культури, світоглядних позицій тощо.

Швидкий розвиток суспільства, освіти і науки, мистецтва і культури, інноваційні процеси, зміна суспільних орієнтирів, цінностей нерозривно викликають зміни у професійній підготовці учителя музики, а відтак і в процесах формування його професійної компетентності.

Професійна компетентність учителя музики має динамічний, інтегральний та соціально обумовлений характер. Вона формується у процесі здобуття майбутнім учителем музики професійної освіти у ВНЗ, але цей процес не самодостатній. Професійна освіта учителя музики – це початковий етап на шляху до професійної компетентності, його становлення як фахівця. Подальший розвиток компетентності відбувається в безпосередній професійній практиці з набуттям досвіду музично-естетичного виховання учнів, через постійне самовдосконалення, вивчення і використання інноваційних засобів і методів роботи, оновлення професійного інструментарію, реалізується.

**Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку.** Отже, професійна компетентність майбутнього вчителя музики – це динамічне інтегративне утворення, яке складається із комплексу професійних знань, умінь і навичок, досвіду професійної діяльності, професійно важливих особистісних якостей, музичних та педагогічних здібностей, індивідуально-психологічних особливостей, вмотивованого прагнення до професійного розвитку і самовдосконалення та відповідності суспільним вимогам професії. Наше дослідження не вичерпує всієї проблеми. Подальша робота спрямовуватиметься на обґрунтування структури професійної компетентності майбутнього вчителя музики.

## БІБЛІОГРАФІЯ

1. Безбородова Л.А. Методика преподавания музыки в общеобразовательных учреждениях / Л.А. Безбородова, Ю.Б. Алиев. – М.: Академия, 2002. – 416 с.
2. Введенский В.Н. Моделирование профессиональной компетентности педагога / В.Н. Введенский // Педагогика. – 2003. – № 10. – С.51–55.
3. Власова О.І. Педагогічна психологія: [навч. посіб.] / О.І. Власова. – К.: Либідь, 2005. – 398 с.
4. Кузьмина Н.В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Н.В. Кузьмина. – М.: Высшая школа, 1990. – 84 с.
5. Михаськова М.А. Формування фахової компетентності майбутнього вчителя музики: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / М.А. Михаськова. – К., 2007. – 19 с.
6. Мурована Н.М. Педагогічне керівництво розвитком професійної компетентності вчителів

музики у післядипломній освіті: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.06 / Н.М. Мурована. – К., 2008. – 22 с.

7. Нечаев Н.Н. Формирование коммуникативной компетенции как условие становления профессионального сознания специалиста / Н.Н. Нечаев, Г.И. Резницкая // Вестник УРАО. – 2002. – № 1. – С. 3–21.

8. Новиков А.М. Основания педагогики: [пособие для авторов учебников и преподавателей] / А.М. Новиков. – М.: Эгвес, 2010. – 208 с.

9. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва / Г.М. Падалка. – К.: Освіта України, 2008. – 274 с.

10. Полубоярина І.І. Формування професійної компетентності майбутніх учителів музики в педагогічному коледжі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / І.І. Полубоярина. – Житомир, 2008. – 20 с.

11. Профессиональная компетентность: [электронный ресурс] // Энциклопедия профессионального образования: в 3 т. / [под ред. С.Я. Батышева]. – М., 1999. – Т.2. – 488 с. Режим доступа – <http://www.anovikov.ru/dict/epo.pdf>

12. Світайло С.В. Формування фахової компетентності майбутніх учителів музики у процесі диригентсько-хорової підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / С.В. Світайло. – К., 2012. – 20 с.

## BIBLIOGRAFIYA

1. Bezborodova L.A. Metodika prepodovaniya muzyki v obshheobrazovatel'nykh uchrezhdeniyakh. Moscow, Akademiya, 2002. 416 p.
2. Vvedenskij V.N. Modelirovanie professional'noj kompetentnosti pedagoga, Pedagogika, 2003, – Volume 10, – s. 51–55.
3. Vlasova O.I. Pedagogichna psykholohiia. – Kyiv, Lybid, 2005, –398 s.
4. Kuz'mina N.V. Professionalizm lichnosti prepodavatelya i мастера proizvodstvennogo obucheniya. – Moscow, Vysshaya shkola, – 1990, – 84 s.
5. Mykhaskova M.A. Formuvannia fakhovoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia muzyky: Extended abstract of candidate's thesis. –Kyiv, – 2007, –19 s.
6. Murovana N.M. Pedagogichne kerivnytstvo rozvytkom profesiinoi kompetentnosti vchyteliv muzyky u pislidiplomnii osviti: Extended abstract of candidate's thesis. – Kyiv, 2008, – 22 s.
7. Nechaev N.N. Formirovanie kommunikativnoj kompetencii kak uslovie stanovleniya professional'nogo soznaniya specialist, – Vestnik URAO, 2002, –Volume 1. – S. 3-21.
8. Novikov A.M. Osnovaniya pedagogiki. – Moscow, E'gves, 2010, – 208 s.
9. Padalka H.M. Pedagogika mystetstva. – Kyiv, Osvita Ukrainy, 2008, – 274 s.
10. Poluboiaryna I.I. Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzyky v pedagogichnomu koledzhi: Extended abstract of

candidate's thesis. – Zhytomyr, 2008, – 20 s.

11. Batyshev S.Ya. E'nciklopediya professional'nogo obrazovaniya: Professional'naya kompetentnost': E'nciklopediya professional'nogo obrazovaniya. – Moscow, 1999, –Volume 2, – 488 p. Retrieved from <http://www.anovikov.ru/dict/epo.pdf>

12. Svitailo S.V. Formuvannia fakhovoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzyky u protsesi dryhentsko-khorovoi pidhotovky: Extended abstract of candidate's thesis. – Kyiv, 2012, –20 s.

#### INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

**Pukhal's'kyi Taras Dmytrovych** – assistant Professor of Musical Art of Kamyanets'-Podils'kyi

National University named after Ivan Ogienko.

*Circle of scientific interests:* conducting-choral training of future teachers of music in high school.

#### ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

**Пухальський Тарас Дмитрович** – асистент кафедри музичного мистецтва Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

*Наукові інтереси:* диригентсько-хорова підготовка майбутніх учителів музики у вищій школі.

УДК: 378.016:63"19/20"(093)

**ТКАЧЕНКО Ольга Василівна** –

асистент кафедри інформаційних систем і технологій Білоцерківського національного аграрного університету.  
e-mail: oliatkachenko@yandex.ru

### ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА АГРОНОМІВ-ДОСЛІДНИКІВ (XX – ПОЧАТОК XXI СТОЛІТТЯ)

**Постановка та обґрунтування актуальності проблеми.** Реалізація стратегічних напрямів розвитку української державності, становленню ринкових відносин, новим міжнародним господарським зв'язкам та входженню в процеси розвитку світової науки, культури і техніки вимагають високого рівня підготовки фахівців різного напрямку підготовки, в тому числі й аграрного профілю. Це потребує пошуку нетрадиційних підходів до організації навчання й виховання майбутніх спеціалістів. Особливе значення у зв'язку з цим набуває врахування досвіду розвитку і реформування аграрної освіти, що є винятково актуальним завданням у світлі перспектив інтеграції України в загальноєвропейський освітній простір.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Історію розвитку та становлення аграрної (сільськогосподарської) освіти досліджували М.П.Боровський, М.І.Вавилов, Б.Д.Греков, В.В.Калініченко, І.І.Мешерський, П.П.Панченко, В.А.Марчук, Д.В.Рибченко, П.В.Чалий та ін. Історико-педагогічний аспект професійної підготовки фахівців аграрного (сільськогосподарського) профілю висвітлено в роботах Т.Д.Іщенко, В.Т.Лозовецької, аграрної (сільськогосподарської) освіти України протягом XX століття – початок XXI століття П.Г.Лузана, В.Л.Мозгового, В.І.Свистун та ін. Дослідження наукових праць названих вище науковців

зорієнтував нас на проведення ретроспективного аналізу професійно-педагогічної підготовки агрономів-дослідників у XX на початку XXI століття, що і є метою нашої статті.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Аналізуючи ретроспективу сільськогосподарської освіти, варто звернути увагу на дослідження П.П.Панченко [4], В.В.Мацкевич [6], І.М.Щоголів [3], І.Д.Примак [1]. Зокрема П.П.Панченко, вивчаючи діяльність учених-агрономів виокремлює просвітительську діяльність О.Г.Дояренка, зазначаючи, що «...у 1902–1903 рр. Олексій Григорович займався хронікою земської агрономічної діяльності, висвітлював роботу агрономічних з'їздів, і, використовуючи авторитет річних зборів членів Товариства взаємодопомоги агрономів, у 1903 році організував курси перепідготовки агрономів, які діяли упродовж чотирьох років і налічували до 150 слухачів» [25, с. 202]. Педагогічними здобутками О.Г.Дояренка автор вважає також відкриття Вищих жіночих (Голіцинських) сільськогосподарських курсів, де він читав «Вступ до агрономії», а в старших групах – «Загальне землеробство».

Проте слід зазначити, що у «Відомостях Сельського Хозяйства и Промышленности» за 1903 рік у статті «К вопросу о начальном сельскохозяйственном образовании» різко критикується підхід щодо викладання предметів у